

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 30 - 2020
från Kalle Eriksson

Vår-skog

Skolundervisning även före 1842.

I allmänhet brukar vi nämna år 1842 som den svenska folkskolans födelseår. Det var det året Sverige riksdag fattade beslutet om, att det i varje socken skulle finnas en skola, och att alla barn hade en skolplikt.

Redan tidigare fanns dock vissa strävanden om att lära barnen att läsa.

Alltsedan Karl XI:s tid påbjöd kyrkolagen, att klockaren skulle medverka till att barnen lärde sig läsa. Kyrkan och prästerskapet drev på för att barnen skulle förberedas för sin konfirmation och sin första nattvardsgång.

På sina håll kunde det finnas särskilda skäl.

I Torekov med sina många sjömän - och sjöbefäl - fanns en drivkraft för de unga att lära sig läsa för att komma in på den utbildning, som ledde fram till examen vid navigationsskola.

Medan vi är i Torekov

passar jag på att ur mitt arkiv plocka fram ett tidsdokument rörande skolans värd.

Ett **Contract** rörande det planerade bygget av en skola i Torekov.

För oss och vår tid är texten snårig och stundtals svårbegriplig. Jag väljer dock att återge den i sin ursprungliga form.

Contract

I Herrens namn är emellan undertecknade följande Contract upprättat, nämligen: At ing. Mårten Pehrson och ing. Påhl Sandgren åtaga oss att för Torekovs invånare på den tomt och ställe, som anvisat blifver detta år upsätta ett Skolehus tjugofyra aln i längden och tio aln i bredden med en kammare ofvanuppå och föröfvrigt alldeles lika efter den ritning oss blir förelagt, samt därvid förfärdiga ett timmermansarbete som ut- och inom huset ärfordras kan, äfven det med utandörar förse skal detta hus komma...

Sedan följer ytterligare detaljer om huset innan kontraktet avslutas med följande:

Hvaremot jag Wennerberg å Torekovs invånares vägnar försäkrar timmermännen Mårten Pehrson och Påhl Sandgren at å de til alla delar fullgöra hvad ofvan betingat ovh aftalat är, skola de den Accorderade Summan på sätt som föreskrifvet är oafkortat hafva at åtnjuta

Sådan varder med våra händer i nedanskrifne vittnens närvaro stadfäst af Torekov den 15 April 1769.

Mårten P. S. Pehrson

Till vitterlighet

Olof Bevert

Påhl P.S. Sandgren

Därmed lämnar jag kontraktet

och övergår till vad övriga handlingar har att berätta om skolans värld förr.

Det var kyrkan

som hade ansvaret för skolundervisningen, under de första åren efter den stora skolreformen. Kyrkoherden var ordförande i skolstyrelsen.

Lärarens lön bestämdes till 53 riksdaler samt 8 tunnor säd. Dessutom ingick bostad samt bränsle i löneförmånen.

I folkskolan skulle undervisas i kristendom, innantillläsning, skrivning, räkning, geografi, naturlära samt gymnastik och kyrkosång.

Allt detta enligt riksdagen beslut 1842.

Återstod att genomföra detta i verkligheten ute i landet i de olika församlingarna.

Det tog lång tid

att omsätta riksdagens beslut i handling. Skolor skulle byggas. Lärare skulle utbildas vid seminarierna.

Allt kostade förstås pengar. Motviljan mot reformen var stor.

Många föräldrar ville inte släppa iväg sina barn till skolan. Barnens behövdes i arbetet för att kunna delta i försörjningen av familjen. Inte minst bland bondebefolkningen ansåg man att barnen behövdes i arbetet.

Vi förflyttar oss framåt i tiden.

Skolresa till Ängelholm.

I mitt arkiv hittar jag berättelser - skolminnen - skrivna av Peter Erhard under rubriken "hågkomster från Båstad"

Bl.a. skriver han om en skolresa från Båstad till Ängelholm:

”En dag fick vi göra en järnvägsresa till Ängelholms hamn, som Skäldervikens hamn då kallades. Därifrån gingo vi till fots längs Rönneå fram till staden. Där flanerade vi på Storgatan, tittade i butiksfönstren, köpte minnen och åto våra smörgåsar med läskedrycker i Thorslund.....”

Det går förstås inte att undvika att göra jämförelser med vår tid.

Vilken reaktion skulle jag som lärare möta idag om jag föreslog, att årets skolresa skulle gå till Ängelholm.....

Fyra skolor i Båstad

Peter Erhard berättar vidare, att det vid sekelskiftet fanns fyra skolor i Båstad: småskola, mellanskola, folkskola och högre folkskola. Varje skola hade en lärare.

De lägre klasserna hade sin undervisning i småskolan - huset som idag inrymmer turistbyrån.

I den stora byggnaden med trappstegsgavlar - och som ligger vid samma torg - fanns folkskolans årskurserna 5 och 6. I samma byggnad fanns även den Högre Folkskolan.

Alla undervisningslokaler fanns på 2:a våningen. På bottenvåningen inrymdes lärarnas tjänstebostäder.

I skolan på 1940-talet.

Underlagen till det jag skriver i mina Nyhetsbrev hämtar jag praktiskt taget alltid ur de skrivna handlingar som finns i mitt arkiv. För en gångs skulle hämtar jag nu stoffet från mina egna minnen:

Min egen tid som elev i folkskolan

sammanföll med tiden för 2:a världskriget, dvs. 1939-1945.

Skolgången var uppdelad i småskolan - årskurserna ett och två, mellanskolan, årskurserna 3 och 4, samt storskolan, åk 5 och 6.

Tiden i folkskolan minns jag som mycket angenäm. Jag hade lärare som var omtänksamma, kompetenta och ansvarsfulla.

I småskolan hade jag Gulli Krook som lärare. Hon var mer än lärare. Det kändes som att hon även var som en mor för oss.

I mellanskolan hette min lärare Ellen Lundell och i storskolan Verner Åkerud.

Alla tre tyckte jag om. Det bidrog till att jag har så ljusa minnen från min folkskoletid.

Verner Åkerud var visserligen sträng och krävande, men hade en egenskap som vi elever uppskattade särskilt: han var rättvis.

Till de ljusa minnena

från skoltiden bidrog i hög grad att jag fick titta in i de nya världar som undervisningen i de olika skolämnen - bl.a. historia och geografi - uppenbarade för oss elever.

Inte minst kunskapen om hur det varit förr i vår bygd, och hur man steg för steg format det samhälle som vi nu har, var fantasieggande och spännande.

Medan jag passerade folkskolans 6 årskurser, skrevs det historia i världen runt omkring oss. 2:a världskriget. En fasansfull historia med miljontals människor som offer. Inte bara soldater som fanns i skyttegravarna, i ubåtarna, i flygplanen osv. Dessutom alla de civila offren vid den terrorbombning som drabbade många städer.

Som barn kunde jag uppleva krigshotet och beredskapen i Sverige. Det var när soldater marscherade på vägarna. Eller när soldater lade beslag på omklädningsrummet i småskolan och gjorde det till logement. Eller när vi på kvällarna kunde lyssna till det dova mullret från tusentals bombplan, som var på väg från sina baser i England till bombmålen i de tyska industristäderna.

'Mitt intresse för ämnet historia

har fortsatt att vara levande. Faktiskt under hela mitt liv hittills. Med åren har jag alltmer kommit till insikt om, att ämnet historia inte bara är intressant. Kunskaperna om det som varit blir nödvändiga när vi vill bygga vårt samhälle för framtiden.

Visst är det spännande att fundera över hur vår värld kommer att se ut i framtiden. Såväl världen i stort som den lilla världen hemmavid.

Vad kommer att hända med våra värderingar? Kunskapen om det som vår historia har lärt oss och att det som vi idag tycker är självklart kommer att ersättas av något annat. Men vad....??

Ny scenförändring. Från framtid till dåtid.

Följ med tillbaka i tiden -till 1677. Plats: Förslövs prästgård.

Här leddes ett möte av riksrådet Johan Gyllenstierna. Han var ursprungligen en dansk adelsman som nu gått i svensk tjänst.

Han sekunderades av 250 beväpnade ryttare.

Syftet med mötet var att förelägga socknens män ett påbud om en trohetsed till den svenske kungen. Eden skulle sväras vid hot om dödsstraff.

Man fick underteckna trohetsförklaringen, oftast med hjälp av att teckna sitt bomärke

I utbyte skulle amnesti ges för smärre illojala förseelser, som begåtts sedan Skåne blev svenskt år 1658.

Det här skedde i en tid av stor oro i Skåne. Det var snapphanarnas tid.

Det här mötet

var sålunda ett led i arbetet med att sätta stopp för snapphanarnas framfart. Det krävdes nu av socknens män att inte bara upphöra med passivt stöd till snapphanarna utan också aktiv hjälp för att bekämpa snapphanarna

Hot utfärdades av svenska kronans representanter om kollektiva straff, bl.a. dryga böter för socknen samt avrättning av var 10:e man om inte reglerna följdes!!

Hoten om de stränga straffen tycks ha gett effekt. Fr. o.m. slutet av 1670-talet upphörde de gerillakrig som pågått i norra Skåne under lång tid.

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäre historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas som enstaka ex hos något av våra säljställen, bl.a bokhandel i Båstad, Ängelholm eller Laholm - eller något av våra säljställen på bjärehalvön.

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102

269 91 Båstad

0431-365 332

kalle@bjarenet.com